

לעשות רצונך

הלכות מצוות

wa052052@gmail.com

קצת הלכות סוכה

בניית הסוכה – נחלקו הפוסקים אם יש מצוה בעצם בניית הסוכה, דעת החת"ס (שו"ת יו"ד סי' רע"א) שאין העשייה מהמצוה, ומה שכתוב חג הסוכות תעשה, העשייה קאי אהחג ולא אהסוכה, מאידך הבגין שלמה (שו"ת סי' מ"ג) ס"ל דיש מצוה בבניית הסוכה, דאף שאין מצוה לחטוב עצים מן היער כדי לסכך בהם, כיון שאם נעקרו העצים ע"י הרוח או ע"י קוף נמי כשר לסכך בהם, אגל עשיית הסוכה בעצמה דבעינן באמת שתהא נעשית ע"י אדם וגם בעינן שתהא עשויה לצל, בוודאי נחשב למצוה וכ"כ השאלות קס"ט דמחייבין דבית ישראל למעבד מסללתא ומיתב בה שבעה יומי דכתיב חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים, ובהעמק שא"ה שם מפרש דאע"פ שעשיית הסוכה הוי הכנה למצוה מ"מ כיון שמפורש בתורה חג הסוכות תעשה יש בה מצוה, וע"ז אמרו מצוה בו יותר מבשלוחו, וכן בהכנה לשבת, וכן באפיית המצות.

לשם מצוות סוכה – יש להניח הסכך לשם מצוות סוכה, ואין צריך להתכוין לשם צל כלל, אמנם גם סוכה שלא נעשית למצוה אלא לשם צל בדיעבד כשר (פמ"ג סוף תרמ"ג חלקת יואב כ"ח)

מי שלא נתמלא זקנו – לסכך הסוכה ע"י בחור בר מצוה שלא נתמלא זקנו – להפמ"ג (סי' י"ד א"א ג') מותר לכתחילה, וכן המנהג, והגר"ח מבריסק החמיר כיון שזוה נוגע לדאורייתא (ספר הסוכה מילואים לפ"א, ובמש"ז תרל"ה א' מצדד להקל אפילו ע"י קטן והאגנ"ז סי' תע"ה ס"ל דכשהגבה"ב מצוה את הקטן לסכך מותר).

ראוי לאכילה ולשינה – סוכה צריך לבנותה במקום שראוי לאכילה ושינה דאם מתירא לישון מחמת שודדים פסול (תר"מ ד'), ובמקום ריח רע שאפשר לסובלו בדיעבד כשר, אלא שאין לברך שם, ואפילו מכיון נגד פתח בית הכסא אסור (מ"ב פ"ג ה'), אגל אם יש ריח רע שאין הדעת סובלתו פסול מן התורה (תר"ל ד'). צינורות ביוב סגורים נחשב נקי אלא שראוי לכסותה כשהם מפלסטיק וכדומה דלדעת הגריש"א נחשב חומר בולע (שלמי יהודה הלשטוק עמוד קע"ג) וי"ח שאינו בולע (או עברו י"א כ"ה). ומ"מ אין הסוכה נפסלת אלא במקום שאינו ראוי לרוב בני אדם, דאם רק לו אינו

ראוי משום שהוא איסטנים כגון מחמת שיש שם נמלים וכדומה אין הסוכה נפסלת בכך.

סוכה על גבי עגלה – עגלת סוכה בשעה שהיא עומדת במקומה כשרה, אך בשעה שנוסעת, לדעת הפמ"ג פסולה אך הפוסקים סוברים העיקר להלכה כהביכורי יעקב שמיקל בזה (תרכ"ח שעה"צ י"א), וגם כשאין לה קרקע קבועה רק הדפנות נעות, נקטו הפוסקים להכשיר (מקראי קודש סי' א'), אמנם בכל סוכה ראוי לעשות סוכה עם ריצוף, ולא על קרקע עולם זכר לענני כבוד, וגם כדי למנוע איסורי שבת (פמ"ג סוף תרמ"ג).

בניית הסוכה – אין להקדים עשיית הסכך לבניית הדפנות (רמ"א תרל"ה) ובדיעבד שעשה כן, הב"ח מכשיר אך הרבה אחרונים חולקים שאף בדיעבד פסול, אצ"כ יש דופן טפח סמוך לסכך, באורך כל הסוכה, דמחיצה טפח נחשב אוחל, ויש המקילים בבידפנות זה כנגד זה (סוכה כהלכתה פ"ה הערה י"ז דכן נראה מהט"ז סק"ד דדימה דין זה לדין אוחל בשבת בסי' שט"ו, והפמ"ג דן לומר שאפילו בדופן אחד שקדמה לסכך כשר, אך להגר"א בעי ג' דפנות).

סוכה גזולה – הנקלע לסוכה של חילוני וכדומה, ויש חשש שהסוכה גזולה, הנה לגבי בעל הסוכה עצמו – קרשים שלקה ללא רשות הבעלים, או שהשואל השאילן ללא רשות הבעלים, כגון ראובן השאיל לשמעון קורות להעמדת סכך, ושמעון השאילן ללוי ללא רשות, בכל אלו הסוכה פסולה, אפילו בדפנות ולא רק בסכך ואפילו במעמיד, ואפילו בדעתו להחזיר את הקרשים אחרי סוכות. אבל לגבי אחרים הנכנסים לסוכה – המג"א ס"ל דפסול גם לאחרים, והמ"ב מפקפק דניח"ל ליעבד מצוה בממוניה ומקפיד רק בגזול, אמנם אם רוצה להחזיר דמי העצים יצא משום תקנת השבים (תרל"ז י"ח ובביא"ה ד"ה לא יצא, וד"ה ואם גזל).

מקום צר בתוך הסוכה – סוכה גדולה שבמקום אחד יש קרן זווית משוך לפנים שאין בו ז' על ז', אסור לישב שם כיון שהמקום צר לו לשבת שם (מ"א תרל"ד א') י"א שצריך שיהיה באותו מקום ז' טפחים בין באורך ובין ברוחב, ואינו מועיל שיש שם רוחב והאורך מצורף לסוכה הגדולה (מ"ב), ויש מקילים בזה (דרה"ח בגדי ישע, וכ"ד החזו"א), אמנם כשיושב בסוכה הגדולה ורק שולחננו נמצאת בתוך הקרן זווית לכ"ע יש להקל. (תרל"ד ביא"ה ד"ה סוכה)

גובה דפנות – גובה הדפנות צריך שיהיה בהם י' טפחים (80-100 ס"מ), וגם כשהסכך מונח יותר גבוה אין צריך שהדפנות יגיעו לסכך, ואפילו מרוחק הרבה בגובהו, ומ"מ

צריך שיהא בתוך ג' טפחים כנגד הסכך, דאמרינן גוד אסיק מחיצתא, להשלים הדופן עד גובה הסכך, ואח"כ לבדו לסתום האויר שבין המחיצה להסכך (תר"ל ט).

דין דופן עקומה שתלוי בגוד אסיק – כשיש סכך פסול בצד הסוכה, פחות מארבע אמות באופן שנצרך לומר דופן עקומה, יש להיזהר שהדפנות יגיעו בגובהן עד הסכך, כיון דלדעת הר"ן לא נאמרה ההלכה של דופן עקומה, אלא דוקא אם על ידה תיכף נכשרה הסוכה, ללא דין נוסף של גוד אסיק (מג"א תרל"ב א), אמנם לדעת הסו"ר גם בזה אמרינן גוד אסיק, ועיין רע"א שנתקשה בזה דהרי נראה הכוונה בזה שאין אומרים תרי הלכות התלויות זה בזה, וא"כ לפי פסק המחבר בסי' תר"ל לענין גוד אסיק ולגוד דאמרינן תרי הלכות, א"כ ה"ה בגוד אסיק ודופן עקומה, והר"ן דס"ל דלא אמרינן כן בדופן עקומה עם גוד אסיק ופליג על הסו"ר, א"כ גם לגבי גוד אסיק ולגוד הדין כן, אך החזו"א (ע"ז ז') מחלק דרך לגבי דופן עקומה יש לחוש, ומ"מ כתב רע"א (קמא י"ב) דאם יש דופן עקומה ואח"כ לצד הסוכה יש אויר פחות מג' אמרינן לבדו בין הדופן עקומה לסכך כיון שאפשר להתחיל לדון דין דופן עקומה ללא הלבד, משא"כ כשצריך לומר גוד אסיק דא"א לדון דין דופן עקומה אח"כ נאמר קודם גוד אסיק זה לא אמרינן.

דפנות הסוכה – מצוה מן המובחר לעשות שלש דפנות שלמות, ללא עצות של לבדו וצורת הפתח, ולא יהא פתוח אלא מקום הפתח (תר"ל ס"ק כ"ה בשם הר"ן גאות), כי אין הכל בקיאות בדין המחיצות, וכתב הרמ"א דזה עדיף מארבע שאינן שלמות, ומנהגנו לעשות ד' דפנות (מג"א, ובשעה"צ תר"מ נ'), ונסתפקו האחרונים בסוכה שיש לו רק ב' דפנות כמו v ויש בתוכו ריבוע של ז' על ז' טפחים האם אפשר להניח עליו סכך ולעשותו לסוכה ויסוד השאלה הוא אם הלכה היא בדפנות שצריך ג' או העיקר שהמקום סגור מג' צדדין והרי כאן המקום סגור מג' צדדין (קול התורה פ"א עמוד קס"ד דהגר"צ קרלין מכשיר).

מעקה של מרפסת למחיצת סוכה – מצוי במרפסאות שלנו מעקה של ברזל העשוי מכמה קנים דקים הסמוכים בפחות מג' טפחים אחד ליד השני, והנה אם עשה שלש מחיצות לסוכה ומחיצה אחת מהם של שתי או ערב לבד, אין הסוכה כשרה עכ"פ מדרבנן דהוי מחיצה גרועה, אבל אם עשה כן ד' דפנות, אע"פ שכל המחיצות של שתי או ערב לבד, דעת המג"א להכשיר (תר"ל ה' מ"ב כ"ב) ולהחזו"א (ע"ה י"ב-י"ד) אינו מועיל, אבל אם הוסיף לתלות יריעות שקשורים טוב סביב הדפנות ואין הרוח מנענעתן הרי זה נחשב דופן (שעה"צ מ"ט, ובשבה"ל ט' קל"ה בענין מחיצה אחת).

גדר מעקה האם נחשב מחיצה טובה – מעקה שכולו שתי, ויש למעלה או למטה קנה אחד ערב, מצדד הפמ"ג (מ"ז שס"ג א' והביאו המ"ב בשעה"צ סי' ש"ס סק"ב) דנחשב מחיצה טובה, מאידך החזו"א כתב (ע"ז ד') שהוא תמוה מאד דהרי בכל מחיצה של ערב יש לעולם שתי, שהחבלים נתונים ע"ג קנים, ולכן אי אפשר לעשות מזה שום סניף להקל. אמנם מצוי שסמוך למעקה שהוא מחיצה של שתי, יש תריסים שהוא

מחיצה של ערב, ובזה ס"ל להחזו"א שם שאם הם סמוכים זה לזה בתוך ג' טפחים, הרי זה מצטרף, ונחשב מחיצה של שתי וערב.

סוכה במרפסת – מצוי בסוכות שבמרפסות שיש מעקה, גדר אגנים מסביב, ודופן הסוכה עומד בצד החיצוני של הגדר, ונמצא שעובי הגדר בולט לתוך הסוכה, וצריך לברר אם עובי הגדר מצטרף לשיעור סוכה של ז' על ז', ואם מותר לשבת שם ולאכול, ולמעשה אם יש עשרה טפחים גובה המחיצה מעל גבי המעקה, המנהג להקל לצרפו לשיעור סוכה, באופן שיש שישה על שישה חוץ מזה, והטעם בזה כתב בדבר שמואל (אגובה סי' ר"ג) דבאופן שאותו הדופן והנסר שעליו הוא חזק וקבוע ולמעלה יש גבוה עשרה טפחים חושבים קרקעית הסוכה מגיע עד ראש אותו הדופן כיון שיכול לסמוך במסמרים בל ימוט ולישב על השלחן שיש למעלה ממנו הכשר סוכה שהוא חלל שבעה על שבעה בגובה עשרה וגם בזה לבי נוקפי קצת כו' ע"ש: (שערי תשובה תרל"ד ג', ועיין בספר הסוכה חלק ב' פרק מ"ה הערה ב'). אמנם כשאין בסוכה רק ה' על ה' טפחים אי אפשר לצרף רוחב המעקה לשיעור סוכה, כיון שבאמצע הסוכה לא ניהא תשמישתיה כמו שכתב המג"א לגבי קרן זוית, (חלקת יעקב ח"ג ס"ז).

שיעור מדות הסוכה – הסוכה צריכה להיות ז' על ז' בגובה י' טפחים, והיינו שיהא ז' טפחים אורך וז' טפחים רוחב, ואי אפשר לעשות צר מזה אע"פ שהאורך הוא יותר, שיעור טפה נחלקו והוא 8-10 ס"מ, ונמצא ששיעור סוכה בריוח הוא 70 ס"מ ולהגר"ה נאה 57.2 ס"מ (שיעורי תורה ג' ל"ט).

סוכה שחלק מרוחבה בתוך הבית – סוכה העשויה במרפסת שארכה ורוחבה שבעה טפחים על שבעה טפחים אלא שיש מעליה מרפסת ועל ידי כן אין לו הכשר סוכה אלא רוחב חמשה טפחים תחת אגיר השמים, וההמשך נכנס בתוך הבית – יש אפשרות להכשיר את הסוכה על ידי שיסך עוד שני טפחים תחת המרפסת ועל ידי כן הרי סוכתו שבעה טפחים, ויעשה את הדופן אחר שני הטפחים הפסולים שעל ידי כן הסוכה תפרד משאר המרפסת אבל אם ירחיק שלשה טפחים הסוכה פסולה, לכן אם יש לו סוכה שיש בה 57.2 שכשרה להגר"ה ללא צירוף יכול לצרף עד פחות מ28.8 להכשיר הסוכה ממה נפשך, ואם יש לו רוחב רק 50 ס"מ יכול לצרף עד פחות מ24 ס"מ והיא כשרה רק להגר"ה, ובכל אופן גם אם יש לו סוכה של 57 ס"מ ורוצה לצרף ולישב שם יש להחמיר שלא יצרף רק פחות מ24 ס"מ (מכון הוראה ומשפט ג' עמוד ק"א) ודעו האחרונים בזה י"א שצריך דוקא דופן לחלקו משאר הבית, אבל מספיק שיש עומד מרובה על הפרוץ, והטעם לפי שצריך הפסק הניכר שכאן נפסקת הסוכה, (ספר הסוכה מילואים עמוד ש"כ ובתורת המועדים שונה הלכות עמו סו בשם הגריש"א) וי"א שימספיק צורת הפתח (מקראי קודש סוכה י"ב, חידושים וביאורים סוכה ג' ה').